

4. Земская Е.А. Из семейного архива. *Воспоминания о Михаиле Булгакове*. Сост. Е. С. Булгакова, С. А. Ляндрес. Москва : Советский писатель, 1988. С. 41–92.

5. Каганская М. Белое и красное. *Литературное обозрение*. 1991. № 5. С. 93–99.

6. Лакшин В. Мир Михаила Булгакова. *Булгаков М. А. Собрание сочинений в пяти томах*. Москва : Художественная литература, 1989. Т.1. С. 4–68.

7. Лесскис Г. А. Триптих М.А. Булгакова о русской революции : «Белая гвардия», «Записки покойника», «Мастер и Маргарита». Комментарии. Москва : ОГИ, 1999. 427 с.

8. Шнеерсон М. «Я – писатель мистический» (К семидесятилетию «Белой гвардии»). *Грани*. 1993. №170. С. 127–159.

9. Яновская Л. М. Творческий путь Михаила Булгакова. Москва : Советский писатель, 1983. 319 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-262-6-32>

О. ПРОЦЕНКО

Запорізький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОПОЕТИЗАЦІЇ «КОЗАЦЬКОЇ ВОЛІ-ДОЛІ» В ІСТОРИЧНІЙ ПОЕМІ В. СЕВЕРИНЮКА «УКРАЇНА КОЗАЦЬКА»

Валентин Северинюк – запорізький письменник, член Національної спілки письменників України; автор науково-популярних видань із історії України, політології й інших суспільно-гуманітарних наук та художніх творів: збірки поезій «Березовий сік» (2018 р.), історичної поеми «Україна козацька» (2015 р.) і поеми-хроніки «Отак ми дружили з Москвою» (2020 р.).

Історична поема В. Северинюка «Україна козацька» – явище оригінальне і самобутнє; «поетична майстерність автора – філігранна» [3]. Рукопис твору було відзначено Міжнародною літературно-мистецькою премією імені Григорія Сковороди Українського фонду культури (2013 р.). Поема перебуває у центрі

уваги сучасних науковців О. Галича [1], М. Ільницького [2], З. Партико [3], А. Сокульського [5] та ін.

Авторська жанрова номінація «України козацької» – історична поема. За М. Ільницьким, – «поема-хроніка, поема-літопис, оскільки оповідь підпорядкована принципу. Жанрове окреслення поеми-хроніки, поеми-літопису, <...> підходить сюди ще й тому, що автор не пропонує у творі власної цілісної концепції. Автор не виводить літературних героїв як особистостей, які мають індивідуальне обличчя. Тут не стикаються між собою на шаблях чи у словесних двобоях вороги, кожен з яких обстоює свою правоту чи неправоту, не закохуються, не страждають» [2]. Усі події і персонажі у поемі реальні. Сюжет твору побудовано на історичних фактах у хронологічній послідовності (від часів перебування України в складі Польсько-Литовської держави і до знищення «останніх запорожців»). У тексті використано понад 60 джерел: наукові історичні та філософські праці українських та зарубіжних авторів, документальні та довідково-біографічні матеріали, літературно-художні твори.

Активне функціонування фактів, які відбувалися в Україні вже у ХХ ст., продемонстровано в епілозі з промовистою назвою «Нащадки». Автор згадує «волю і насилля», «дух козацької свободи» за часів «батька» Махна, «різні уряди українські» (Центральну Раду, Гетьманат, Директорію), об'єднання двох республік «Заходу» і «Сходу» (УНР та ЗУНР), утворення української національної самооборони «Карпатська Січ», ОУН-УПА тощо.

За вдалим переконанням М. Ільницького «така двоюрусність не заважає сприйняттю поетичного ряду, а, навпаки, допомагає його глибше зрозуміти. Тут відбувається поєднання підкреслюваного ще ренесансними та бароковими поетиками, повчального та власне естетичного начал» [2].

В. Северинюк, як поет і науковець (кандидат історичних наук), на кожній сторінці художнього тексту наводить примітки – пояснює факти, терміни, подає розлогі наукові коментарі, біографічні довідки. Досить повноцінно представлені біографії багатьох українських діячів минулого, зокрема Юрія

Хмельницького, Михайла Ханенка, Костянтина Гордієнка, Северина Наливайка, Кирила Розумовського та багатьох інших. Прикметно, що йдеться не лише про українських діячів, а й про видатних італійського мислителя, політичного філософа та історика Максвеллі Нікколо, французького філософа-енциклопедиста і письменника Вольтера, російського полководця, теоретика, фельдмаршала Олександра Суворова тощо. Часом авторські коментарі переважають над текстом самої поеми, наприклад: на сторінці 69 спостерігаємо 13 рядків художнього тексту і 31 – коментар, на сторінці 253 відповідно: 15 і 35, чи то на сторінці 377 – 8 і 43.

Відповідно до правди історичної у творі осмислено роль козацького ватажка Северина Наливайка, гетьманів Петра Сагайдачного, Богдана Хмельницького, Петра Дорошенка, Івана Мазепи, кошових отаманів – Івана Сірка, Петра Калнишевського та багатьох інших. Образи справжніх діячів минулого змодельовано виразно, правдиво, без замовчування суперечливих моментів у їхніх біографіях. Автор не лише висвітлює історичні факти, а художньо моделює історичний погляд на життя.

Логічно вмотивовано і вдало заримовано в тексті твору такі документи як, листи Івана Мазепи до Мотрі Кочубеївни, уривки з «Конституції» Пилипа Орлика 1710 р., антиукраїнських секретних указів цариці Анни Іоанівни, маніфесту Катерини II 1775 р. про ліквідацію Запорозької Січі тощо. Крім того, «там, де це виправдано сюжетною лінією наведено українські прислів'я та приказки, а також тексти українських народних дум та історичних пісень (Народні думи. Пісні. Балади. – К.: Молодь, 1970. – 336 с.). Частина з них для підтримання ритміки поетичного тексту заримована автором зі збереженням автентичного смислу» [4, с. 11]. Саме в такий спосіб митець цитує уривки багатьох текстів історичних народних пісень, дум. У всіх випадках В. Северинюк конкретно вказує на прототекст використаного джерела. Крім того, автор залучає до тексту поеми в більшій мірі прислів'я, меншій – приказки, зрідка – українські чи то козацькі приповідки. Не менш важлива роль належить авторським римованим варіантам українських прислів'їв, цитованим латинським висловам.

Тож, в історичній поемі В. Северинюка «Україна козацька» в хронологічній послідовності із залученням низки документальних джерел, довідково-біографічних матеріалів, народних пісень, прислів'їв, приказок, приповідок тощо, опоетизовано минувшину України.

Література

1. Галич О. Тяжіння до епопеї: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні проблеми гуманітаристики: світоглядні пошуки, комунікативні та педагогічні стратегії». Рівне: Київський університет права НАН України, 2017. С. 15–18.
2. Ільницький М. Поетичний літопис Козаччини. *Українська літературна газета*. 2017. № 20 (208). 6 жовтня.
3. Партико З. Козацька «Іліада». *День*. 2015. № 3–4. 16–17 січня.
4. Северинюк В. Україна козацька: історична поема. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 386 с.
5. Сокульський А. Україна козацька: філософія пізнання й естетика історичної поеми Валентина Северинюка. *Держава та регіони: науково-виробничий журнал*. Серія: Гуманітарні науки. 2016. № 3/4 (46–47). С. 62–66.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-262-6-33>

В. РАДЧЕНКО

*Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка*

АМБІВАЛЕНТНІСТЬ ОБРАЗІВ У ГРОМАДЯНСЬКІЙ ЛІРИЦІ ЗБІРКИ «ПАСТУШКА КВІТІВ» Г. ГАЙВОРОНСЬКОЇ

«Пастушка квітів» – це одинадцята збірка, народжена у світ поетесою, членом національної спілки письменників України, Ганною Гайворонською. Її рідна земля – це Луганщина, на ній вона зростала. Ліричну душу авторки формувала задумлива аура лісів, які обгорнули зеленими м'якими обіймами рідне маленьке містечко – Кременна.